

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เด็กในวัยแรกเกิดจนถึงสิบขวบ เป็นวัยที่อยู่ในระยะกำลังพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา สังคมและทางจริยธรรม เด็กในวัยนี้จึงเป็นวัยที่ควรปลูกฝังค่านิยมที่ดีเสียแต่ต้น เพื่อให้เด็กมีบุคลิกภาพที่มั่นคงถาวร ยึดมั่นค่านิยมที่ถูกตอ และเป็นค่านิยมที่สังคมปรารถนา

ความหมายของค่านิยม

สกอต¹ (Scott) ให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นความคิดรวบยอดของบุคคล ซึ่งใช้ประเมินผลความดี ความชั่ว ความถูกต้อง ความปรารถนาและไม่พึงปรารถนาที่เกิดจากการสังเกต ไตร่ตรอง และจะมีอิทธิพลต่อการเลือกปฏิบัติและการกระทำของบุคคลนั้น

มิลเลอร์² (Miller) ให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นทัศนคติและความเชื่อถือที่ฝังลึกในชีวิตของบุคคลและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลทุก ๆ ด้าน จากพฤติกรรมที่ง่าย ๆ และธรรมดาที่สุด จนถึงพฤติกรรมที่สลับซับซ้อน เช่น การแสดงความคิดเห็น การเลือกคู่ อุดมคติ ความซื่อสัตย์ และค่านิยมทางการเมือง เป็นต้น

¹William A. Scott, Values and Organization R. and McNally and Company, 1965. p. 6.

²Carroll H. Miller, Guidance Service An Introduction, (A Harper International Student) 1965, p. 100.

โรคิช¹ (Rokeach) ให้ความหมายว่า ค่านิยม คือ ความเชื่ออย่างหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะถาวร เชื่อว่าวิธีปฏิบัติบางอย่าง หรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตัวเองหรือสังคมเห็นดี เห็นชอบสมควรที่จะยึดถือปฏิบัติมากกว่าวิธีปฏิบัติ หรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น

กินสเบอร์ก² (Ginzberg) ให้ความหมายว่า ค่านิยม เป็นหลักที่บุคคลยอมรับเพื่อใช้กับตนเองแล้ว ค่านิยมเหล่านี้จะช่วยเขาในการเลือกและจัดระเบียบสิ่งที่ให้เลือก ซึ่งค้นพบได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต เนื่องจากค่านิยมมีหลายอย่าง คนเราจึงจัดค่านิยมเหล่านี้เป็นระบบสูงสุดไปจนถึงต่ำสุด

ไพฑูริย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน³ ให้ความหมายว่า ค่านิยม (Value) หมายถึง "สิ่ง" ที่คนสนใจ ปรารถนาจะได้ ปรารถนาจะเป็น หรือ กลับกลายมาเป็น สิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับ ต้องทำต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คน "บูชา" ยกย่อง และมีความสุขที่จะได้เห็น ได้ฟัง ได้เป็นเจ้าของ ค่านิยมของสังคม จึงเป็น "วิถีของการจัดรูปความประพฤติ" ที่มีความหมายต่อบุคคล และเป็นแบบฉบับความคิดที่ฝังแน่นสำหรับยึดถือในการปฏิบัติตัวของคนในสังคม

¹M. Rokeach, Beliefs Attitudes and Values : A Theory of Organization and Change (London : Jossey - Bass, 1968), p. 5.

²Eli, Ginzberg., The Developmental of Human Resources. (New York: McGraw-Hill, Inc., 1968), p. 73.

³ไพฑูริย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน, ลักษณะสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิช, 2516), หน้า 66.

เลิศพร ภาระสกุล¹ ให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นสิ่งกำหนดความเชื่อ ความปรารถนาและการมองโลกของบุคคล เป็นพื้นฐานของความคิดตลอดจนถึงการกระทำ อาจถือได้ว่า ค่านิยมเป็นนามธรรมขั้นสูง มีการถ่ายทอดกันได้ภายในสังคมหรือวัฒนธรรม หนึ่ง ๆ และมีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภาวให้ เกิดขบวนการหลายอย่างก่อพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งเป็นไปทั้งการยอมรับและชักแย้ง ในสังคม การเลือกกระทำถึงสิ่งใดนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมบุคคลนั้นยึดถืออยู่ ค่านิยม จะเป็นหลักการทาง ๆ ที่บุคคลยึดถือในการดำเนินชีวิตซึ่งจะแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ

พนัส ทัศนาคินทร์² ให้ความหมายว่า ค่านิยมหมายถึง การยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนมีอยู่ต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นวัตถุ มนุษย์ สิ่งมีชีวิตต่าง ๆ รวมทั้งการกระทำในด้านเศรษฐกิจ สังคม จริยธรรม และสุนทรียภาพ ทั้งนี้โดยได้ทำการประเมินค่าจากทัศนะต่าง ๆ ที่ถูกรอบคอบแล้ว

ชนิดของค่านิยม

ค่านิยมแบ่งออกได้หลายชนิด แต่นักสังคมศาสตร์คนสำคัญ ๆ ได้แบ่งไว้ดังนี้ สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน³ ได้อ้างถึงการแบ่งชนิดของค่านิยมของ โรคิช (Rokeach) ไว้เป็น 2 ประเภท คือ

¹เลิศพร ภาระสกุล, "ค่านิยมของเยาวชน" ใน เยาวชน, หน้า 8. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: (อัสสัมชัญ), 2516.

²พนัส ทัศนาคินทร์, การสอนค่านิยม (พิษณุโลก: โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2520), หน้า 17 - 18.

³สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน, "ค่านิยม," มิตรครู 23 (30 พฤศจิกายน 2524) : 24 - 28.

1. ค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิต เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาในชีวิตของบุคคลส่วนใหญ่แล้ว ค่านิยมนี้จะเป็นค่านิยมส่วนบุคคล เช่น ความสำเร็จในชีวิต ความสงบสันติสุขในโลก ความสุขของครอบครัว เป็นต้น

2. ค่านิยมที่เป็นแนวทางปฏิบัติที่พึงปรารถนา เช่น ความโอบอ้อมอารี ความซื่อสัตย์ ความขยัน ความกล้า อดทน ซึ่งเป็นได้ทั้งค่านิยมส่วนบุคคลและส่วนสังคม ซึ่งบางอย่างมุ่งพัฒนาตนเอง บางอย่างคำนึงถึงมาตรฐานของสังคม เพราะเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติต่อคนอื่นที่สังคมปรารถนา เราเรียกว่าจริยธรรม

และสมบูรณ ศาสดาชีวิต¹ อ้างถึงการแบ่งชนิดของค่านิยมซึ่งอัลพอร์ต (Allport) และมาสโลว์ (Maslow) เป็น 6 ชนิด คือ

1. ค่านิยมทางวิชาการและทฤษฎี
2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ
3. ค่านิยมทางอำนาจ
4. ค่านิยมทางสังคม
5. ค่านิยมทางศาสนา
6. ค่านิยมทางสุนทรีย์ภาพ

ทิสนา แชมมณี² ได้อ้างถึงลักษณะของค่านิยมที่แท้ ที่ Rathes และ Harmin รวบรวมไว้ดังนี้

ค่านิยมที่แท้ ควรมีลักษณะครบ 7 ประการ ดังนี้

1. จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้นเลือกอย่างอิสระเสรี ไม่มีใครมาบังคับให้เลือก

¹สมบูรณ ศาสดาชีวิต, "ค่านิยม," หน้า 26.

²ทิสนา แชมมณี, "กระบวนการหาค่านิยมแท้," วารสารเศรษฐศาสตร์

3 (สิงหาคม - กันยายน 2516): 40 - 46.

2. ค่านิยมที่แท้จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้น เลือกจากตัวเลือกหลายตัว ไม่ใช่ยอมรับจากสิ่งที่มีอยู่เพียงสิ่งเดียว

3. ค่านิยมที่แท้ จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้น เลือก หลังจากได้พิจารณาถึงผลที่จะตามมาภายหลัง กล่าวคือ ผู้เลือกจะต้องใช้วิจารณญาณวิเคราะห์หาผลดีผลเสียของตัวเลือกหลาย ๆ ตัวเสียก่อน แล้วจึงเลือกเอามาเพียงสิ่งหนึ่ง โดยมีเหตุผลที่ตนพึงใจ

4. ค่านิยมที่แท้ นั้น จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้น ถนอมและเทอดทูน มีความภูมิใจในสิ่งที่ตนเลือกนั้น

5. ค่านิยมที่แท้ ต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลยอมรับอย่างเปิดเผย ยินดีที่จะยอมรับ และบอกกล่าวสนับสนุนสิ่งนั้น

6. ค่านิยมที่แท้ จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้นยึดถือปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงแกพูดหรือยอมรับแต่เพียงอย่างเดียว

7. ค่านิยมที่แท้ จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้นปฏิบัติซ้ำบ่อย ๆ ไม่ใช่ปฏิบัติเพียงครั้งคราว

จะเห็นได้ว่า ค่านิยมในความหมายต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างหนึ่งที่บุคคลใช้เลือกหรือตัดสินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อยึดเป็นพฤติกรรมของตน และยอมรับในค่านิยมนั้นด้วย ความภาคภูมิใจ ค่านิยมจะถูกตั้งสมมาตั้งแต่เด็ก ซึ่งจะรวมเอาทั้งทัศนคติ (Attitude) ทัศนภาพ (Perception) และความเชื่อต่าง ๆ ด้วย ค่านิยมหนึ่ง ๆ อาจเป็นที่ยอมรับในสมัยหนึ่ง ๆ หรือไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสมัยหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่สังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป

ค่านิยมเป็นสิ่งที่เราสามารถปลูกฝังและเปลี่ยนแปลงได้ตามรูปแบบของสังคมที่เปลี่ยนไปในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ เหตุที่เราต้องปลูกฝังค่านิยมแก่เด็กนั้น เติมสิริ บุญยสิงห์¹

¹ เติมสิริ บุญยสิงห์, "การสร้างค่านิยมในสังคม," วัฒนธรรม 15 (กรกฎาคม

ให้เหตุผลว่า ถ้าเราปล่อยให้สะสมค่านิยมกันเองโดยไม่มีวิธีการ ไม่มีขั้นตอน ถ้าเด็กสะสมค่านิยมผิด ๆ ก็จะเกิดผลเสียแก่สังคม ในผู้ใหญ่เราสามารถที่จะเปลี่ยนค่านิยมได้ ถ้าเขาพร้อมที่จะปรับตัวเสมอ แต่ถ้าปรับตัวไม่เก่งหรือไม่ยอมรับ จะเปลี่ยนได้ยากมาก ฉะนั้นเพื่อความแน่ใจ เราจึงควรปลูกฝังค่านิยมเสียแต่ยังเด็ก

วิธีการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมให้เด็ก สุมณ อมรวิวัฒน์¹ ได้เสนอแนะว่า การให้เด็กได้พบกับสภาพแท้จริงในโรงเรียน หรือพบกับสถานการณ์จำลองในห้องเรียน ที่ครูสามารถจัดขึ้นได้ การให้เด็กได้มีโอกาสแสดงบทบาทสมมติ ได้เผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนสร้างขึ้นเป็นสิ่งเรา ได้ลองจัดสถานการณ์ต่าง ๆ ขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเลือก ภูมิวิธีเลือก ตรวจสอบสิ่งที่ตนเลือก ไตร่ตรองถึงผลการเลือกแล้วตัดสินใจ การประเมินผลจะช่วยให้เขาเกิดความมั่นใจ ภูมิใจในการเลือก มั่นใจที่ได้กระทำและสุขใจที่ได้กระทำเสมอ

เอกวิทย์ ณ ถลาง² ได้เสนอแนะอีกวิธีการหนึ่งที่จะใช้พัฒนาค่านิยมคล้ายกับ สุมณ อมรวิวัฒน์ ดังนี้

1. สร้างสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กให้สามารถซึมซับค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังโดยผู้ใหญ่ไม่ต้องเสียเวลาพร่ำสอนจนเกินไป
2. ให้อยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี และผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กเป็นเช่นนั้นด้วย
3. เสนอปัญหาให้เด็กคิดหรือเกิดความคิด เพื่อให้เด็กเห็นปัญหาของคนอื่น หรือสังคมที่ตนเป็นส่วนหนึ่งมาก ๆ เด็กก็จะนำไปเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตัวเอง

¹ สุมณ อมรวิวัฒน์, "การปลูกฝังค่านิยมในตัวเด็ก," ศุภปริทัศน์ (ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก 2522): 100 - 103.

² เอกวิทย์ ณ ถลาง, "การพัฒนาค่านิยมของเด็ก : ข้อเสนอแนะบางประการ," ศุภปริทัศน์ (ฉบับความรู้เกี่ยวกับเด็ก 2522): 130 - 135.

และจะเกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างขึ้นอย่างแยกคาง เป็นการศึกษาวเคราะห์จนเกิดการสำนึกมากขึ้น และเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมของตัวเองโดยไม่รู้ตัว

4. แสวงหาแบบอย่างวัฒนธรรมที่ดีงาม และชี้แนะให้เด็กเข้าใจ การชักนำให้เด็กศึกษาและเข้าใจวัฒนธรรม จะช่วยขัดเกลาความคิดของเด็กให้ประณีตและพัฒนาค่านิยมได้

5. จัดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่าง ซึ่งสามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น วิทยาศาสตร์ ช่วยสร้างค่านิยมให้เด็กรักความจริง มีเหตุผล ศิลปะ ศึกษา ช่วยขัดเกลาจิตใจละเอียดอ่อน พัฒนาสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในตนเอง

6. สร้างและปฏิบัติตามระเบียบวินัย วินัยนี้หมายถึงค่านิยมที่เด็กและผู้ใหญ่นับถือร่วมกัน

7. สนทนาวิสาสะในชีวิตประจำวัน

8. ให้โอกาสแก่เด็กในการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อน เพื่อศึกษาหาความรู้ในรูปของชมรมต่าง ๆ

9. สร้างคำขวัญ หรือภานิตที่คนส่วนใหญ่จะยอมรับนับถือร่วมกันได้

10.. แนะนำหรือให้คำแนะนำปรึกษาเฉพาะตัวเป็นรายบุคคล

การพัฒนาค่านิยมในตัวเด็ก จำเป็นต้องใช้เวลา และต้องระมัดระวังถึงผลที่ผิดเสียในอนาคตต่อไปข้างหน้าอันยาวนาน เราจำต้องวิเคราะห์และประเมินให้แน่ใจว่าเราต้องการค่านิยมอะไร ค่านิยมนั้นพึงประสงค์อย่างแท้จริงหรือไม่ รวมทั้งวิธีการปลูกฝังด้วย ซึ่งต้องอาศัยการสังเกต และใช้หลักจิตวิทยาพัฒนาการด้วย จึงจะได้ผล จากกรณีวิจัยพบว่า คนที่ได้รับการปลูกฝังค่านิยมจนรู้และเข้าใจแล้ว ก็ไม่แน่เสมอไปว่าคนนั้นจะมีค่านิยมเช่นนั้นจริง พ่อแม่ บาน จะเป็นสิ่งแวดล้อมตัวอย่างที่จะถ่ายทอดค่านิยมให้เด็กได้มากที่สุด การเป็นตัวอย่างที่ดี และเรียนรู้วิธีการปลูกฝังค่านิยมให้เด็กตามพัฒนาการ และความต้องการ

ของเด็กเป็นเรื่องจำเป็น ซึ่ง สถิตย์ นิยมญาติ¹ ได้เสนอแนะการปลูกฝังค่านิยม ดังนี้

1. ค่านิยมควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเป็นเด็ก เข้าหลัก "ไม่อ่อนด้อยง่าย ไม่แก่ดัดยาก" และสิ่งใดที่ปลูกฝังอบรมสั่งสอนตั้งแต่เยาว์วัยนั้นมักจะฝังแน่นยาวนาน ยากที่จะเปลี่ยนแปลง ในภายหลังด้วย ครอบครัวจึงมีอิทธิพลมากต่อเด็กเล็ก รวมทั้ง การศึกษาค่านิยมและ ประถมศึกษา
2. การปลูกฝังค่านิยม การอบรมบ่มนิสัย ควรจะอาศัยการปะทะสัมพันธ์ตัวต่อตัว วิธีการนี้ทำให้การปะทะสัมพันธ์เป็นไปอย่างลึกซึ้งและเข้าถึงจิตใจของเด็กได้ ยิ่งกลุ่มใหญ่เท่าใดการปลูกฝังค่านิยมจะยิ่งได้ผลน้อยลงเท่านั้น
3. การปลูกฝังค่านิยมใด ๆ แก่เด็ก ต้องคำนึงถึงความต้องการทางจิตวิทยา และความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วย การจะเปลี่ยนแปลงค่านิยมเก่า ๆ หรือการสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ก็คือ ต้องพยายามให้เขามองเห็นว่า ค่านิยมเก่า เป็นสิ่งที่ผิด ค่อยกว่าของใหม่ ถ้าเราไม่สามารถทำลายความภูมิใจในสิ่งผิดของอดีตได้ ก็ยากที่จะเปลี่ยนค่านิยมหรือปลูกฝังค่านิยมใหม่ได้
4. การเปลี่ยนค่านิยม ถ้าจะให้เกิดผลอย่างถาวรแล้ว ทั้งระหว่างการอบรม และหลังจากการอบรม ควรจะแยกตัวเด็กออกจากกลุ่มเก่าและสิ่งแวดล้อมเก่าอันเป็นแหล่งเพาะ ค่านิยมเก่าอย่างสิ้นเชิง

การเปลี่ยนค่านิยมในตัวเด็ก นอกจากครอบครัว พัฒนาการทางร่างกายของเด็กเองตลอดจนวิธีการ ปลูกฝัง ความต้องการทางจิตวิทยาแล้ว สังคมเป็นสิ่งแวดลอมปัญหาหนึ่ง

¹สถิตย์ นิยมญาติ, "ครูแนะแนวกับการปลูกฝังค่านิยม," วารสารแนะแนว

ที่ทำให้การพัฒนาค่านิยมไม่ได้ผล ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์¹ วิจัยเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย สรุปว่า แม่คนที่มาจากครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบ ประชาธิปไตย ทำให้เด็กมีจริยธรรมสูงและลักษณะบุคลิกภาพสูง บุคคลนั้นยังอาจพาแพ แก้อ่านาจอจ่ายค่าไถ่จ่าย ซึ่งให้เห็นว่า แม่การเลี้ยงดูอบรมในครอบครัวจะเหมาะสมและ บุคคลได้รับการศึกษาอบรมทางจริยศึกษามากมายดี ถ้าสังคมยังไม่ได้รับการพัฒนาให้มีสภาพ เอื้อต่อการทำดีของเรา ซากแบบอย่างที่จะกระตุ้นบุคคลก็ไม่สามารถต้านแรงยั่วยู่ได้ จึง อาจมีพฤติกรรมไปตามความผลักดันของสภาพแวดล้อมของตนได้ บุคคลไม่สามารถแสดง พฤติกรรมที่ขัดกับสังคมได้ตลอดไป โคเฮน² (Cohen) และคณะแบ่งพฤติกรรมที่ขัดกับ สังคมออกเป็น 2 แง คือ

1. แงจิตวิทยา

- ก. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้กระทำ เช่น โครงสร้างทางบุคลิกภาพ ความ คิดเห็น ค่านิยม เป้าหมายของชีวิต ความสนใจ อารมณ์ ความต้องการ และแรงขับ
- ข. สิ่งที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ เช่น พฤติกรรม พฤติกรรมจะต่างกัน ถ้าผู้กระทำคนละคนกัน หรือถ้าสถานการณ์เปลี่ยนไป พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปด้วย

2. แงสังคมวิทยา พฤติกรรมที่ขัดกับสังคม จะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกาล เวลาและลักษณะโครงสร้างของสังคม

¹ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์, "จริยธรรมของ เยาวชนไทย" (รายงานการวิจัยฉบับที่ 21 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520), หน้า 11.

²A. K. Cohen, Deviance and Control. (New Jersey: Prentice-Hall, 1966), pp. 18-19, 41-47.

สรุปว่า ลักษณะของวัฒนธรรมและลักษณะโครงสร้างของสังคมย่อมมีส่วนกำหนดพฤติกรรมของบุคคลในสังคมนั้น และมีผลโดยตรงต่อบุคลิกภาพ ค่านิยม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคล ตรงกับความเห็นของ แอดเลอร์ (Adler) นักจิตวิทยาคนหนึ่งว่า มนุษย์เป็นสัตว์สังคม พฤติกรรมจะมีความหมายก็ต่อเมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมสังคมเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับอิทธิพลความเปลี่ยนแปลงของโลก อีกส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับจารีตประเพณี ค่านิยมอะไรก็ตามที่ถือเป็นหลักปฏิบัตินั้น ก็คือการทำตามหน้าที่ของสังคมหนึ่ง ๆ ที่สังคมกำหนดให้ ถ้าบุคคลทำตามกฎดังกล่าวเราก็ถือว่าเป็นคนดี คนจะดีหรือเลว ก็ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสังคมนั้น

แอดเลอร์¹ (Adler) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีแรงจูงใจ ค่านิยม ความไม่ใจ และความเชื่อที่ไม่เหมือนกัน เหตุนี้จึงทำให้คนแต่ละคนมีวิถีชีวิตไม่เหมือนกัน และมีบุคลิกภาพไม่เหมือนกันด้วย

ธรรมชาติของค่านิยม

สุนทร โคมิน และสนธิ สมัครงการ² ได้พูดถึงลักษณะต่าง ๆ ของค่านิยมไว้ดังนี้

1. ค่านิยมมีลักษณะยืดหยุ่นถาวร ถ้าค่านิยมมีลักษณะคงที่ไม่เปลี่ยนแปลงเลย ก็จะไม่ปรากฏการณ์เปลี่ยนแปลงทางสังคม ความคงที่ของค่านิยมนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลิก

¹Alferd Adler, Understanding Human Nature. A Premeir Book.

(New York: Grunberg Publisher, 1963), p. 34.

²สุนทร โคมิน และสนธิ สมัครงการ, "ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัด" (รายงานการวิจัย สำนักวิจัยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522), หน้า 14 - 17.

ภาพของกลุ่มคนในสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง ทำให้มีลักษณะประจำกลุ่มหรือประจำชาติเกิดขึ้น เหตุที่ค่านิยมนิยมถาวร เพราะการปลูกฝังตั้งแต่เด็กในรูปของความแน่นอนอย่างเต็มที่ และกระบวนการเรียนรู้มานานตั้งแต่เด็ก จะเป็นวิธีตอกย้ำให้ลักษณะค่านิยมนิยมถาวร แต่ก็ยังมีระดับความสำคัญแตกต่างกัน การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ด้วยประสบการณ์ในชีวิตของตนได้

2. ค่านิยมมีลักษณะเปรียบเทียบความสำคัญ ลักษณะการเปรียบเทียบความสำคัญซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น เนื่องจากในชีวิตเรามีค่านิยมหลายอย่างอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เราใช้การเรียนรู้ที่สะสมมาและสังเกตจากพฤติกรรมที่เป็นปทัสถานของสังคม มาใช้ตัดสินเลือกค่านิยมอันใดอันหนึ่ง ทำให้เกิดการจัดอันดับความสำคัญขึ้นโดยไม่รู้ตัว

3. ค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเชื่อนี้จะแบ่งด้วยอารมณ์ความรู้สึกเป็นความเชื่อชนิดพรรณากำหนดการ (prescriptive) เป็นความเชื่อที่มีทิศทางและเป้าหมาย ซึ่งบ่งถึง วิธีทางของการกระทำหรือปฏิบัติ (means of action) หรือจุดหมายปลายทางของการกระทำหรือปฏิบัติ (end of action) อันเป็นที่ปรารถนาด้วย ความเชื่อนี้จะประกอบด้วย 1) ความระลึกรู้ (Cognitive) 2) ความรู้สึกผูกพัน (affective) และ 3) พฤติกรรม (behavioral)

ความระลึกรู้	หมายถึง	รู้ในทางที่ถูก หรือรู้เป้าหมายที่ถูก
ความรู้สึกผูกพัน	หมายถึง	ชอบหรือไม่ชอบค่านิยมนั้น เห็นด้วยหรือไม่สนับสนุน
พฤติกรรม	หมายถึง	ตัวแทรกซ้อนที่นำไปสู่พฤติกรรม หรือตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำ

การพัฒนาค่านิยมให้ไปสู่จุดหมาย หรือเป้าหมายแต่ละจุดนั้น ต้องมีขบวนการและ ความเชื่อในค่านิยมนั้น และการพัฒนาแต่ละขั้นตอนควร เริ่มตั้งแต่เด็กอย่างมีระบบ ประยูร พรหมพันธ์¹ ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนาเยาวชนไว้ดังนี้ คือ การพัฒนาค่านิยม ทางสังคมและทัศนคติอันถูกต้องให้เยาวชน เพราะสังคมในปัจจุบันควรจะได้มีบทบาทสำคัญ ในการสอนให้เรียนรู้อย่างถ่องแท้ว่า ค่านิยมทางสังคมอันใดบ้าง เป็นสิ่งที่ดี ควร คุ้มรักษา ไว้อันไหนควรนำมาปรับปรุงให้ เหมาะสมกับชีวิตความเป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งต้องพิจารณา ว่าสิ่งใดบ้างควรขัดขวาง ค่านิยมทางสังคมเป็นเรื่องสำคัญและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน มากที่สุดของคนทุกยุคทุกสมัย และเป็นเรื่องที่ยากไม่ออกกระหว่างวัฒนธรรมกับสังคม การ พัฒนาค่านิยมแรกเริ่มต้องพัฒนาทัศนคติร่วมไปด้วย ชนบทรอบนิยมประเพณี วัฒนธรรม และจริยธรรมอันดีงาม เป็นสิ่งที่ต้องรักษาไว้ด้วย

ค่านิยมที่ควรปลูกฝังแก่เด็กและเยาวชนไทย

ค่านิยมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของบุคคลเป็นอย่างมาก สามารถแยกบุคคล ออกเป็นกลุ่มตามทัศนคติได้ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดขอบข่ายพฤติกรรมและทัศนคติใน สถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคมไทยมีค่านิยมมากมายที่สังคมต้องการ ปลูกฝังตามทัศนะของบุคคล ต่าง ๆ ค่านิยมที่ควรปลูกฝังมีดังนี้

สถิติ นิยมญาติ² ค่านิยมที่ควรปลูกฝัง

1. ความรักชาติ
2. ความนิยมไทย
3. ความทันสมัย

¹ประยูร พรหมพันธ์, "แนวความคิดในการพัฒนาเยาวชน," ราชบัณฑิต 22 (กันยายน - ตุลาคม 2517) : 21 - 27.

²สถิติ นิยมญาติ, "ครูแนะแนวกับการปลูกฝังค่านิยม"

4. ค่านิยมเรื่องผลปฏิบัติ
5. ความรู้สึกนึกคิด
6. ระเบียบวินัย

สุนทรีย์ โคมิน และสนิท สัมครการ¹ ได้สร้างเครื่องมือวัดค่านิยม : ระบบค่านิยมไทย ไว้ดังนี้

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ

1. การบังคับตัวเอง (การเข้มงวดกับตัวเอง อดทนต่อทุกอย่าง)
2. การเป็นตัวของตัวเอง (เชื่อมั่นตนเอง พึ่งตนเอง)
3. การปรับตัวเข้ากับจังหวะสิ่งแวดล้อม (อดสูมอ่วย ผ่อนหนักผ่อนเบา มีไหวพริบพร้อมที่จะปรับตัวตามกาลเทศะ และโอกาส)
4. การประมาณตน และการรักสันโดษ (การยอมรับสภาพที่แท้จริงของตน รวมทั้งพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่)
5. การพึ่งพาอาศัยกัน (การช่วยเหลือและฝากเนื้อฝากตัว)
6. การมีความสามารถสูง (มีความรู้ความสามารถ เก่งและคล่อง)
7. การมีอารมณ์สงบและสำรวม (ใจเย็น เก็บความรู้สึกนึกคิด รอบคอบ)
8. การรักษาน้ำใจกัน (ไม่ชอบการว่าร้ายผู้อื่น รักษาหน้าใจ รักษาความสัมพันธ์และไม่ตรีจิต)
9. ความรักใคร่ชอบพอสันติสนม (ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักใคร่ เช่นดู อ่อนโยน)
10. การให้อภัย (พร้อมที่จะให้อภัย ไม่จองเวรจองกรรม)
11. ความทะเยอทะยาน (ตั้งเป้าความสำเร็จในชีวิตไว้สูง และมุ่งมั่นทำงานหนักเพื่อใฝ่บรรลุจุดหมาย)

¹สุนทรีย์ โคมิน, "ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัด,"

12. ความสุภาพ (นิยมความสุภาพอ่อนโยน ถ่อมตนและเป็นผู้มีมารยาท และ อัจฉาศัยดี)

13. ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง (การเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ ผู้มีประสบการณ์ และ อำนาจวานอนสอนง่าย)

14. การศึกษาสูง (นิยมแสวงหาการศึกษาสูง ด้วยเหตุว่าปัญญาคือ ทรัพย์)

15. ความกล้า (พร้อมจะยื่นหยัดต่อสู้เพื่อความดี ความเชื่อของตนทุกเมื่อ)

16. ความซื่อสัตย์ (มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา)

17. ความรับผิดชอบ (รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบดี และตรงต่อเวลา)

18. ความสนุกสนานร่าเริง (ชอบความสนุก มีอารมณ์ขัน ตลก มีชีวิตที่ร่าเริง

ไม่ตึงเครียด)

19. ความคิดสร้างสรรค์ (มีจินตนาการสูง มีหัวศิลป์)

20. ความสะอาด (ชอบความสะอาดสอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย)

21. ความมีน้ำใจ เมตตาอารี (มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจ และพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น)

22. มีแนวคิดกว้าง (มีความพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็น และการกระทำที่

แปลกจากของตนเสมอ)

กานิยมจุดหมายปลายทาง

1. การช่วยเหลือผู้อื่น (การเอื้อเฟื้อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน)

2. การใฝ่รับการยกย่องในสังคม (มีชื่อเสียง มีเกียรติ เป็นที่ชื่นชม ยกย่อง นับถือในสังคม)

3. การมีชีวิตที่ตื่นเต้น (มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตื่นเต้น และโลดโผน)

4. การมีชีวิตที่สบายพอสมควร (มีงาน มีเงิน พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน

ไม่เจ็บป่วย)

5. การมีมิตรที่ดี (มีมิตรที่ดี ซื่อสัตย์ ภูมิใจและเข้าใจ)

6. การมีมิตรรัก (การมีความรักและความเข้าใจอย่างใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม)
7. การมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง (มีศีลธรรมสูง มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยว

ทางใจ)

8. ความกว้างขวางในสังคม (มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักคนมากเป็นที่ยอมรับใน

สังคม)

9. ความงามของธรรมชาติและศิลปะ (รักธรรมชาติ คนตรี และศิลปะต่าง ๆ)

10. ความเป็นปราชญ์เป็นบุรุษดี (ความพึงพอใจในการเป็นผู้มีความรู้ประสบการณ์

และมีปัญญา)

11. ความภาคภูมิใจในตัวเอง (รักในเกียรติ ศักดิ์ศรี และค่าของตน)

12. ความมั่นคงของประเทศชาติ (ความเจริญก้าวหน้า มั่นคง และปลอดภัย

จากผู้นุ่กนุ่ก)

13. ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ (การมีฐานะร่ำรวย มีทรัพย์สินบริวารมากมายซึ่งได้มาด้วยอำนาจเงิน)

14. ความรักอิสระเสรี (มีอิสระเสรีในทุกเรื่อง เป็นตัวของตัวเอง พึ่งตนเอง)

15. ความสงบสุขทางใจ (สุขใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และเป็นอยู่ สบายใจ และมีจิตใจ

สงบ)

16. ความเสมอภาค การมีความเท่าเทียมกัน และความยุติธรรมในสังคม)

17. ความสำเร็จในชีวิต (ความพอใจที่ได้ทำงานที่ชอบสำเร็จ)

18. ความสุขในชีวิตครอบครัว (อบอุ่น ร่าเริง รักใคร่ ใกล้ชิด และมั่นคง

ในชีวิตครอบครัว)

19. ความสุขสำราญ (การมีความสุขสำราญ รื่นเริงบันเทิง การพวยพอใจ

ด้วยสิ่งบำเรอความสุขทั้งหลาย)

20. การมีสันติสุข (การพึงพอใจที่จะเห็นความสงบสุขในโลก ปราศจากสงคราม)

ผลการวิจัย พบว่า ค่านิยมถือเป็นจุดหมายของชีวิตระดับสูงสุด ส่วนใหญ่เป็นค่านิยมส่วนตัว มากกว่าค่านิยมส่วนสังคม ยกเว้นความมั่นคงของชาติ ซึ่งเป็นค่านิยมสูงสุดทางสังคมที่คนไทยเลือกเป็นอันดับแรก

ค่านิยมส่วนตัวที่คนไทยให้ความสำคัญคือ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตนเอง ความสำเร็จในชีวิต การมีชีวิตที่สบายพอสมควร ค่านิยมที่อยู่อันดับท้าย ได้แก่ ความมั่งมีเงินทองวัตถุ ความสุขสำราญ และการมีชีวิตที่ตนเอง คะแนนที่ได้กลางๆ คือความเสมอภาค การมีมิตรที่ดี และความรักอิสระเสรี

ค่านิยมวิถีปฏิบัติที่สำคัญที่สุดสำหรับคนไทยทั้งชายและหญิง คือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความกตัญญูรู้คุณ ค่านิยมต่ำสุด คือ ความทะเยอทะยาน ความคิดสร้างสรรค์

โดโรธี เจ. สกีล¹ (Dorothy J. Skeel) ได้สำรวจและวัดอันดับความสำคัญของค่านิยมในเด็ก ค่านิยมของครู และผู้ปกครองในสหรัฐ ดังนี้

1. โลกที่สันติสุข (ปราศจากความขัดแย้ง สงคราม)
2. ความมั่นคงปลอดภัยในครอบครัว (ความรักในบ้าน)
3. ความมีอิสระ (อิสระส่วนตัว)
4. มิตรภาพที่จริงใจ
5. ความสุข
6. การมีชีวิตที่ตนเอง
7. โลกที่สวยงาม (ศิลปะสุนทรีย์)
8. ชีวิตที่สมบูรณ์
9. ชีวิตที่สนุกสนาน

¹Dorothy J. Skeel, "What Values are Most Important ?" Today's

10. ความปลอดภัย ความช่วยเหลือ
11. ชีวิตที่สมดุลย์ (ภาพกราฟ)
12. ความรักในเพศตรงข้าม
13. ความนิยมนับถือตนเอง
14. การมองโลกในแง่ดี
15. ความมั่นคงปลอดภัยของชาติ
16. ความสำเร็จ
17. การปราศจากความขัดแย้งภายใน
18. ความสำนึกและยอมรับในกฎเกณฑ์สังคม
19. ความมีชื่อเสียง
20. ความรัก (ตอบสนองความรัก)
21. ความสะอาดเรียบร้อย
22. การช่วยเหลือ (การทำงานร่วมกับ สังคมสงเคราะห์)
23. ความสนุกสนานรื่นเริง
24. ความสุภาพอ่อนโยน
25. ความรักใคร่
26. ความรักใหญ่โตสูง ทะเยอทะยาน
27. การควบคุมตนเอง
28. ความรับผิดชอบ และกวดขันตนเอง
29. ความเชื่อมั่นในตน
30. ความอ่อนน้อมถ่อมตน
31. ความพอใจในตนเอง
32. การยอมรับในสภาพที่แท้จริง
33. ความสามารถ
34. ความเฉลียวฉลาด

35. ความคิดสร้างสรรค์

36. ความมีเหตุผล

อันดับที่ 1 - 18 เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเพื่อสนองจุดหมายตอนปลายที่เราต้องการ
จะให้เป็นไปเช่นนั้น ส่วนอันดับที่ 19 - 36 เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการปฏิบัติและ
ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมนั้น

ผลจากการวิจัยนี้ พบว่า ค่านิยมที่ดีต้องเป็นค่านิยมกลาง ๆ ไซ้ใจทุกสมัย
ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และสามารถแสดงออกได้ด้วย จากการให้จัดอันดับความสำคัญ
นี้ เด็กกับครูจะให้ความสำคัญต่างกัน แม้ระหว่างครูและครูปกครองก็ยังไม่เหมือนกัน ทั้ง ๆ
ที่เป็นผู้ใหญ่ด้วยกัน เพราะทั้งสองอยู่ในสภาวะต่างกัน ยิ่งเด็กในเมือง ชานเมือง และชนบท
ก็ยังให้อันดับความสำคัญต่างกันด้วย เป็นข้อคิดอย่างที่ว่า ค่านิยมที่มุ่งปลูกฝังนั้นจะเป็นไปตาม
ที่เราต้องการหรือไม่นั้น เด็กหรือผู้ใหญ่แต่ละคนจะใช้ภูมิหลัง ขนบธรรมเนียมประเพณีและ
วัฒนธรรมทางสังคมตัดสิน จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างหลาย ๆ ด้านเพื่อลดความขัดแย้งนี้

การปลูกฝังค่านิยมแก่เด็ก จึงควรเป็นประสบการณ์หลาย ๆ อย่างให้เด็กได้เทียบ
เคียงและเลือกมาเป็นค่านิยมของตน การสอนอย่างเฉียวไม่พอ สิ่งที่จะสร้างประสบการณ์
จำลองแก่เด็กได้มาก คือ บรรณสาร หรือหนังสืออ่านสำหรับเด็ก จะมีส่วนช่วยพัฒนาค่านิยม
ได้มาก

ชารัท ไวลี่¹ ได้สรุปหนังสือที่มคุณค่าแก่เด็กดังนี้
หนังสือให้ประโยชน์แก่เด็ก

1. ให้เด็กได้แก้ปัญหา เพื่อนำคนเขาไปเป็นตัวละครในเรื่อง
2. ให้เด็กได้ทราบความเป็นจริงรอบ ๆ ตัวเขา

¹ชารัท ไวลี่. "ลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ" เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติ
การเขียนหนังสือเด็ก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 19 พฤษภาคม 2523 (อัสสาเนา),
2 หน้า.

3. ให้เด็กได้มีประสบการณ์กว้างขวาง เจริญขึ้นในการค้นหาความหมายต่าง ๆ

ของชีวิต

4. เปิดโอกาสให้เด็กหัวเราะร่วมกัน

5. ช่วยให้เด็กได้ตัดสินใจว่า อะไร เป็นสิ่งที่สังคมเขายอมรับ

สิ่งที่เด็กได้จากหนังสือ ๆ

1. ได้รับการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น

2. พัฒนาจินตนาการ

3. กระตุ้นความชอบในพฤติกรรมที่ตนเอง

4. ผ่อนคลายอารมณ์

5. ปลูกความสนใจในสิ่งใหม่ ๆ

6. เพิ่มความรู้ในเรื่องศัพท์ และภาษา

7. พัฒนารสนิยมในวรรณกรรมที่ดี

8. ได้รับบทเรียนหรือสัจธรรม

9. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักอ่าน

ส่วนประกอบสำคัญของเรื่อง

นิทาน หรือ เรื่อง ว่าจะเป็นเรื่องประทับใจผู้อ่าน ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ

ต่อไปนี้

1. บทนำต้องเร้าใจผู้อ่านทันที

2. ตัวละครต้องมีชีวิตชีวา ซึ่งแสดงออกในการกระทำและคำพูดที่เป็นไปตาม

ธรรมชาติของตัวละครนั้น ๆ

3. ต้องมีการกระทำ (action) ซึ่งจะดำเนินเรื่องไปสู่เป้าหมายโดยมีเหตุการณ์ตามลำดับ ไปสู่จุดยอดซึ่งตรงกับเป้าหมายนั้น ๆ

4. ต้องมีการต่อสู้กัน หรือเกิดมีปัญหาคือตัวเอกต้องประสบ ตัวเอกจะแก้ปัญหาด้วยการต่อสู้กับสิ่งหนึ่งสิ่งใด คนหนึ่งคนใด หรือด้วยการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

5. ต้องสร้างความตื่นเต้นระทึกใจให้แก่ผู้อ่านตลอดเวลาว่าต่อไปจะเกิดอะไรขึ้น หรือจะจบลงอย่างไร

6. ต้องมีจุดสุดยอด หรือจุดเด่นที่สุด เมื่อได้แก้ปัญหาแล้ว

7. เมื่อถึงจุดสุดยอดแล้วต้องจบทันที เพราะผู้อ่านรู้สึกพอใจแล้ว ไม่ต้องเพิ่มการ สอนศีลธรรม หรือสรุปเรื่องอีก

สำลี ทองธิว¹ ให้ความหมายและชนิดของสื่อความหมายในหนังสือเด็กดังนี้

สื่อความหมายในหนังสือเด็กมี 5 ระดับ

1. สื่อความหมายที่เป็นรูปภาพ
2. สื่อความหมายที่เป็นแนวความคิด
3. สื่อความหมายประเภทภาษาหนังสือ
4. สื่อความหมายประเภทคำเฉพาะ
5. สื่อความหมายที่เป็นภาพและเสียงจากคลื่นไฟฟ้า

ไวยากรณ์ของสื่อความหมายประกอบด้วย

1. ลักษณะเฉพาะของสื่อความหมายแต่ละอย่าง เช่น สื่อความหมายประเภท ภาษาหนังสือ ผู้อ่านจะได้รกรรจจากเสียงพยัญชนะ และสระ ซึ่งไม่สามารถรับได้จากการ อ่านภาพ

2. การวางโครงรูปของสื่อความหมายแต่ละอย่าง เช่น การวางแบบ ช่องไฟ ส่วนวน สีลาของผู้เขียนแต่ละคน จนทำให้เรื่องเดียวกัน แต่เขียนและวาดโดยผู้เขียนและ ผู้วาดคนละคน จะให้สื่อความหมายต่างกันด้วย

3. อำนาจทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น คำเดียวกันแต่แปลความหมายในลักษณะที่

¹สำลี ทองธิว, "สื่อความหมายทำประการในหนังสือและบรรณสารสำหรับเด็ก" เอกสารประกอบการสอนวิชาบรรณสารสำหรับเด็กปฐมวัย. อักสาวเนา 2 หน้า

ต่างกันไป หรืออาจมีความหมายในวัฒนธรรมหนึ่ง แต่ไม่มีความหมายในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

การปลูกฝังค่านิยมในหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ค่านิยมที่เด็กได้รับจะตรงกับที่ผู้ใหญ่ต้องการได้นั้นขึ้นอยู่กับไวยากรณ์ของสื่อความหมาย ซึ่งผู้เขียนต้องมีความชำนาญ รอบคอบ และเข้าใจจิตวิทยาการ พัฒนาการของเด็กด้วย จึงจะได้ค่านิยมเป็นไปตามที่ต้องการ ผู้เขียนหนังสือเด็กที่ดี จะต้องมีความรู้ในจิตวิทยาเด็กอย่างดี การรับรู้ต่าง ๆ ของเด็กจะขึ้นอยู่กับตามวุฒิภาวะแต่ละขั้นตอน การยึดเยียดจะเป็นอันตรายและไม่มีความหมายอะไรเลย ถ้าเด็กไม่พร้อมที่จะรับ หรือไม่สนใจที่จะรับทำให้เกิดความเบื่อหน่าย หนังสือจะไม่เป็นสิ่งที่เราใจต่อไป การให้เด็กอ่านหนังสือตรงกับความต้องการและความสนใจแต่ละวัย จะให้ประโยชน์แก่เด็กอย่างมหาศาล ดังที่พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ 1 ภาควิชาในพิธีเปิดการสัมมนาหนังสือเด็กกลุ่มอายุ 11-16 ปี ว่า "... หนังสือเป็นอุปกรณ์ที่มีคุณค่าแก่มนุษย์เป็นอันมาก การเสริมสร้างให้เด็กรักการอ่านและรักคุณค่าของหนังสือนั้น เป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ควรกระทำ ด้วยเป็นเสมือนการแนะทางชีวิตของเขาให้เดินไปสู่อนาคตที่แจ่มใส... เป็นวิธีการพัฒนาคนที่เหมาะสมและงดงาม..."

การจัดทำหนังสืออ่านสำหรับเด็กและเยาวชน เรามักจะยึดเอาหลักเกณฑ์พัฒนาความสนใจและรสนิยมของเด็ก เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนและผู้ผลิตหนังสือตลอดจนบรรณาธิการด้วย หนังสือเด็กในประเทศไทยก็ได้เป็นหนังสืออ่านสนุกอย่างเดียว แต่ยังเป็นหนังสืออ่านประกอบในวิชาต่าง ๆ ไปด้วย เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ จริยศึกษา ซึ่งการเขียนหนังสือเด็กก็ควรจะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย เช่น

จุดมุ่งหมายของเนื้อหาจริยศึกษา 30 ข้อ ในหลักสูตรประถมศึกษา 2521² คือ

1 วิชาการ, กรม. รายงานการสัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็ก กลุ่มอายุ 11 - 16 ปี (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2510), หน้า 5 - 6.

2 ศึกษานิเทศการ, กระทรวง. กรมวิชาการ. "จริยศึกษา," ใน หลักสูตรประถมศึกษา 2521. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สวนทองดิน, 2520), หน้า 281-323.

1. การไม่ประทุรร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์
2. ความเมตตากรุณา
3. การไม่โลภและไม่ขโมย
4. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
5. การไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น
6. การรู้จักความพอดี
7. การไม่พุกปด บิดเบือน อำพรางความจริงไม่ยอมให้เกิดความแตกแยก

และไม่พูดคำหยาบ

8. การมีสัจจะและความจริงใจ
9. การไม่ลองและเสพติดสิ่งของให้โทษ
10. ความเป็นผู้มีสติขบขันขำใจ รู้สึกลึกซึ้งชอบขำดี
11. ความเป็นผู้มีเหตุผล
12. ความละเอียดและเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว
13. ความขยันหมั่นเพียร
14. ความอดทนอดกลั้น
15. ความกล้าหาญ และเชื่อมั่นในตนเอง
16. ความกตัญญูกตเวที
17. ความซื่อสัตย์สุจริต
18. การทำใจให้สงบ มีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส
19. ความไม่เห็นแก่ตัว
20. ความประณีตละเอียดถี่ถ้วน
21. ความรับผิดชอบ
22. ความมีน้ำใจเป็นธรรมไม่ลำเอียง
23. ความมีระเบียบวินัย และตรงต่อเวลา
24. การยอมรับความเปลี่ยนแปลง

25. มรรยาทและนิสัยส่วนบุคคลในการกิน นอน ขับถ่าย แต่งกายและสังคมระหว่างเพศ

26. มรรยาทในการแสดง การแสดงความรัก การขอภัย การขอบคุณ การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความไม่เห็นด้วย การแสดงความยินดี การแสดงความเสียใจ การเล่นและการพักผ่อนหย่อนใจ

27. หลักธรรมสำหรับการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ ความสามัคคี ความเสียสละ การให้อภัย ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจ

28. ความเป็นผู้มีวัฒนธรรม และปฏิบัติตามประเพณีนิยม

29. ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

30. การแก้ไขข้อบกพร่องการปฏิบัติทางจริยธรรม ได้แก่ นิสิตธรรม ระเบียบกฎหมาย และจารีตประเพณี

หนังสือเด็กถ้าได้มีค่านิยมสอดคล้องกับหลักจริยธรรมดังกล่าวข้างต้น จะทำให้มีความมากยิ่งขึ้น ด้วยมีความสอดคล้องและสามารถสนองจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ สามารถนำไปเป็นหนังสืออ่านประกอบ เพื่อส่งเสริมจริยธรรม สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ศิลปสุนทรีย์ ความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ ได้เป็นอย่างดี

หลักเกณฑ์การ เขียนหนังสืออ่านสำหรับเด็ก

การเขียนหนังสืออ่านสำหรับเด็ก มีองค์ประกอบหลายอย่างที่จะทำให้หนังสืออ่านสำหรับเด็กมีคุณค่า น่าอ่าน สีสรรค์ รูปภาพดึงดูดความสนใจเด็ก เนื้อหาตรงและถูกต้อง สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมต่าง ๆ

Huck¹ วางหลักเกณฑ์การเขียนหนังสืออ่านสำหรับเด็กไว้ดังนี้

¹Charlotte S. Huck. Children Literature in the Elementary School. 3d. ed. (New York: Holt Rinehart and Winston, 1976), pp. 6-17.

1. โครงเรื่อง (Plot) ที่ สนุกสนานเพลิดเพลิน ใ้ใจให้ผู้อ่าน

ติดตาม

2. ฉาก (Setting) เหมาะกับเนื้อเรื่อง

3. เรื่อง (Theme) มีคุณค่าแก่เด็ก สอดแทรกคุณธรรมแต่ไม่ใช่มุ่งสอนโดยตรง

มุ่งสอนโดยตรง

4. ตัวละคร (Characterization) แสดงให้เห็นการพัฒนาขึ้น

ทั้งทางร่างกายและจิตใจของตัวละคร

5. ลีลาในการเขียน (Style) เขียนเรื่องได้เหมาะสมกับชื่อเรื่อง เสนอเรื่องได้ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจง่าย บทสนทนาเป็นธรรมชาติ

6. รูปแบบ (format) รูปเล่มชวนอ่าน เข้าเล่มดี แข็งแรง หนาหนา กระดาษดี ภาพประกอบเหมาะกับเรื่อง และเพิ่มความเข้าใจ เนื้อเรื่องมากยิ่งขึ้น

7. อื่น ๆ (other considerations) เช่น เมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือประเภทเดียวกัน หนังสือดีหรือไม่ มีผู้ให้คำวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือนี้ว่าอย่างไรบ้าง

เนื้อเรื่อง เป็นส่วนสำคัญที่ให้อรรถเจริงแก่ผู้อ่าน และสอดแทรกค่านิยมลงไปในส่วนนี้ด้วย กลุ่มสัมมนาเรื่อง การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย¹ ได้สรุปลักษณะหนังสือที่น่าสนใจไว้ดังนี้

1. เนื้อหาสาระสำคัญ

1.1 หนังสือวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กเล็กควรมีให้มากที่สุด

1.2 หนังสือที่สอนให้เด็กรู้จักหน้าที่ในฐานะที่เป็นคนไทย คือ กำนดังคมศึกษา

¹สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, รายงานการสัมมนาเรื่องการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก (ธนบุรี: โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2515), หน้า 114-117.

- 1.3 ให้ความรู้ด้านพุทธศาสนา
- 1.4 สุขศึกษา สอนให้รู้จักความสะอาด ความปลอดภัย
- 1.5 คณิตศาสตร์ เพื่อฝึกสมองเด็ก สอนคณิตศาสตร์ง่าย ๆ ในชีวิต

ประจำวัน

2. วิธีการเสนอเรื่อง ทำได้หลายวิธี

- 2.1 แบบคุยกัน
- 2.2 เด็กบรรยายความรู้สึกในสิ่งที่ได้พบเห็น
- 2.3 เสนอปัญหาในคานวักดูธรรม
- 2.4 เด็กในระยะแรก ควรเสนอเป็นภาพซึ่งแสดงถึงเรื่องราว
- 2.5 เด็กในระดับเริ่มอ่าน คือ ชั้น ป.1 และ ป.2 ควรเป็นการเล่าเรื่องที่ต่อเนื่องและเสนอปัญหาง่าย ๆ
- 2.6 ใช้การบรรยายแนะนำให้เด็กรู้จักสิ่งต่าง ๆ เช่น สิ่งที่อยู่รอบตัว
- 2.7 สร้างความคิดรวบยอด
- 2.8 สร้างแนวเรื่องที่เป็นปัญหาให้เด็กสนใจติดตาม
- 2.9 เรียงลำดับเนื้อเรื่องก่อนหลัง

3. ส่วนวนภาษา

3.1 ภาษาที่ใช้ควรง่ายและตรงไปตรงมา ใช้ศัพท์ที่กรมวิชาการรวบรวมไว้ นำมาใช้ให้เหมาะกับระดับของเด็ก

3.2 ไม่ควรนำภาษาตลาด รวมทั้งคำแสลงมาใช้ จะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีกับเด็ก

3.3 ความยากง่ายของภาษาเหมาะกับระดับชั้น

4. ภาพประกอบ

4.1 ผู้เขียนภาพประกอบจะต้องติดต่อกับผู้เขียนเรื่องอย่างใกล้ชิด จนสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนเรื่องออกมาเป็นภาพที่ถูกต้อง

4.2 ควรใช้ลายเส้นสำหรับเด็กเล็ก เพื่อให้เด็กสามารถระบายสีได้ด้วย

4.3 เด็กโตควรใช้ภาพประกอบเนื้อเรื่องให้สมจริง มีสีสันสดใส

5. ลักษณะรูปเล่ม

5.1 ปกจงใจให้เด็กสนใจหนังสือ

5.2 ขนาดหนังสือเหมาะกับระดับและวัยของเด็ก

5.3 ไม่ควรบอกค่าน้ำไว้นาเล่ม เพราะจะทำให้เด็กเบื่อก่อนที่จะอ่าน

5.4 รูปภาพและตัวหนังสือ ควรให้สวยสะดุดตา อ่านง่าย

5.5 กระดาษคุณภาพดี

สมพงษ์ ศิริเจริญ¹ ได้สรุปผลการวิจัยการเขียนภาพประกอบไว้ดังนี้

1. รูปภาพในหนังสือช่วยเราความสนใจอย่างใดผล
2. รูปภาพช่วยแปลความหมายของเนื้อหาในคำรา
3. รูปภาพช่วยให้ผู้อ่านจดจำเนื้อหาจากคำราได้ดีขึ้น
4. ภาพสี จะช่วยเพิ่มความสนใจและความเป็นจริงได้ดีกว่ารูปภาพขาวดำ
5. ขนาดของภาพยิ่งใหญ่เท่าใด ก็จะช่วยดึงดูดความสนใจได้มากเท่านั้น
6. คำบรรยายประกอบภาพควร เขียนให้สมบูรณ์เท่าที่จะทำได้
7. เด็ก ๆ ชอบรูปขนาดเต็มหน้า หรือครึ่งหน้ามากกว่าขนาดอื่น ๆ
8. เพื่อให้ได้ผลเต็มที่ หนังสือควรมีรูปประมาณครึ่งหนึ่งของเล่ม
9. ผลของภาพจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของเรื่อง นับว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวกับชีวิตและความสนใจของผู้อ่านเพียงใด

10. ส่วนสำคัญของภาพควรอยู่ตรงกลาง หรือใกล้มุมซ้ายของภาพ

¹สมพงษ์ ศิริเจริญ, "การวิจัยที่นาสนใจทางโสศกทัศน์ศึกษา," วารสารอุปกรณ

การศึกษา 1 (มีนาคม - เมษายน 2505): 25.

11. ผู้ดูจะแปลความหมายของภาพได้เพียงใดขึ้นอยู่กับว่าเราจะสามารถเลือกภาพให้มีความสัมพันธ์กับประสบการณ์ของผู้อ่านได้เพียงใด

12. นักเรียนมักจะชอบรูปภาพแตกต่างกับครู

ความสนใจของเด็ก

หนังสือสำหรับเด็กนอกจากจะเขียนอย่างมีหลักเกณฑ์แล้ว ผู้เขียนยังต้องรู้ถึงความสนใจของเด็กด้วย เด็กวัยต่าง ๆ มีความสนใจต่างกัน ลมุน รัตตากร¹ กล่าวถึงขอบเขตความสนใจของเด็กในวัยต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 ระยะเวลาใหญ่ ๆ ดังนี้

1. เด็กก่อนเข้าเรียน อายุ 4 - 5 ขวบ ถ้ายังไม่เข้าเรียนอนุบาลก็จะชอบดูรูปในหนังสือ ใครอ่านให้ฟังก็ชอบฟังและดูรูปไปด้วย ชอบฟังนิทานสั้น ๆ ง่าย ๆ และกลอนสั้น ๆ

2. เด็กชั้นประถม อายุ 6 - 8 ขวบ ชอบอ่านนิทานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ป่า สัตว์ต่าง ๆ เช่น กระจ่าง หมาจิ้งจอก เป็นต้น ชอบอ่านเกี่ยวกับธรรมชาติศึกษา เพศนิยาย คำกลอนง่าย ๆ เรื่องจริง ๆ ที่กล่าวอย่างง่าย ๆ เรื่องจริงที่เด็กเคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน

3. เด็กประถมปลายและมีชั้นศึกษา แบ่งเป็นระยะ ๆ ได้ดังนี้

3.1 เด็กอายุ 9 ขวบ ชอบนิทานเกี่ยวกับเรื่องสัตว์ต่าง ๆ แต่ชอบเรื่องจริง ๆ มากกว่าที่จะให้สัตว์มาพูดได้เหมือนมนุษย์ ชอบเรื่องผจญภัย ชอบนิทานเกี่ยวกับชนชาติต่าง ๆ

3.2 เด็กอายุ 10 ขวบ ชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการค้นพบสิ่งใหม่ ๆ และเรื่องทำนองนี้มากขึ้น

3.3 เด็กอายุ 11 ปี เด็กชายชอบอ่านเรื่องผจญภัย และเด็กหญิงเริ่มอ่านนวนิยาย

3.4 เด็กอายุ 12 ปี เด็กชายชอบอ่านผจญภัย วีรบุรุษ วีรสตรี

¹ลมุน รัตตากร, "การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก," วารสารทองสมุก

3.5 เด็กอายุ 13 ปี ชอบอ่านหนังสือที่เกี่ยวกับการประดิษฐ์เครื่องเล่น
เปลี่ยน ๗ นคร¹ มีความเห็นสอดคล้องกับ ลมุน รัตตากร เกี่ยวกับความ
สนใจของเด็กวัยต่าง ๆ ดังนี้

1. เด็กอายุ 4 - 8 ขวบ ระดับนี้ควรเป็นเรื่องสั้น ๆ มีสัตว์ เช่น กระจ่าง
ห่าน เป็นตัวชูโรง ภาษาเขียนง่าย ๆ ประโยคและจำนวนที่ซ้ำของสั้น ๆ ไม่ลึกซึ้ง และ
เหมาะสำหรับความเข้าใจของเด็กอายุ 4 - 8 ขวบ

2. เด็กอายุ 9 - 11 ขวบ ในระดับนี้มีทั้งเทพนิยาย นิทาน ภาพกอลอน
ชีวประวัติ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเรื่องการเล่นสนุกต่าง ๆ โดยเขียนเป็นแบบ
อ่านเล่น

3. เด็กอายุ 12 - 14 ขวบ ในระดับนี้ เนื้อเรื่องควรกว้างขวางขึ้นมีทั้งเรื่อง
ของชาติอื่น เรื่องทางวิทยาศาสตร์ เรื่องผจญภัยต่าง ๆ

รัฐจวน อินทรกำแหง² มีความเห็นคล้ายคลึงกับ ลมุน รัตตากร และ
เปลี่ยน ๗ นคร ในความสนใจการอ่านของเด็กระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. อายุ 4 - 6 ขวบ

1.1 เริ่มมีความคิดคำนึง จินตนาการมากขึ้น ชอบเรื่องนางฟ้า เทวดา
นิทาน นิยายต่าง ๆ

1.2 ความสนใจอยากรู้อากเห็น เกี่ยวกับธรรมชาติของคน นก สัตว์
ต้นไม้

¹เปลี่ยน ๗ นคร, "การทำหนังสืออ่านสำหรับเด็ก," ใน รายงานการ
สัมมนาเรื่องหนังสืออ่านสำหรับเด็กอายุ 11 - 16 ปี (พระนคร: โรงพิมพ์การศาสนา
2510), หน้า 53 - 55.

²รัฐจวน อินทรกำแหง, วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น (กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517), หน้า 45 - 47 ; 96 - 97.

1.3 สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิต สิ่งแวดล้อม

1.4 ชอบหนังสือที่มีรูปภาพ

2. อายุ 7 - 8 ปี

2.1 ยังชอบนิทาน นิยายอยู่ ทั้งนิทานพื้นบ้าน นิทานตำนาน เช่น ศรีมณโฆษ พระยาคักแตน ท้าวแสนปม เป็นต้น

2.2 สนใจเรื่องเกี่ยวกับชีวิตจริงมากขึ้น

2.3 ชอบหรือฟัง อากรู เรื่องของเด็กอื่นในวัยเดียวกัน

2.4 ชอบเรื่องทวนคิด

2.5 ในระยะนี้เด็กชายและเด็กหญิงอาจแยกความสนใจในการอ่าน เด็กหญิงชอบตุ๊กตา ของเล่นสวย ๆ งามๆ เสื้อผ้า เด็กผู้ชายชอบรถยนต์ เรือบิน และเครื่องบินตกลูกต่าง ๆ

3. อายุ 9 - 10 ปี

3.1 เด็กชายและเด็กหญิงแยกกันอ่านตามความสนใจของตน

3.2 เด็กหญิงชอบเรื่องกระจุ้มกระจิม นิทาน นิยาย

3.3 เด็กชายชอบเรื่องเครื่องบินตกลูก เรื่องผจญภัย

4. อายุ 11 ปี

4.1 เด็กชายยังคงชอบเรื่องผจญภัย ลึกลับ และเพิ่มความสนใจในการค้นคว้า ประดิษฐ์ และวิทยาศาสตร์มากขึ้น

4.2 หนังสือเกี่ยวกับเครื่องบินตกลูก การตูน ยังคงเป็นที่ถูกใจอยู่ บางคนอาจลดความสนใจในเรื่องสัตว์ไปบ้าง

4.3 เด็กหญิงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน สัตว์เลี้ยงเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ บางทีก็ชอบอ่านนิยายผจญภัยอย่างเด็กชาย

5. อายุ 12 ขวบ

5.1 เด็กชายชอบเรื่องที่มีการจบอย่างขมวดปมไว้คิด ชอบอ่านหนังสือเกือบทุกชนิด ผจญภัย ประวัติศาสตร์ ชั่วประวัติ กีฬา ฯลฯ

5.2 เด็กหญิงส่วนมาก ยังคงชอบเรื่องเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน ในโรงเรียน ชอบเรื่องผจญภัย และเริ่มอ่านนวนิยายสำหรับผู้ใหญ่ บางทีก็ชอบอ่านเรื่องเกี่ยวกับอาชีพด้วย

6. อายุ 13 ปี

6.1 เด็กชายยังคงชอบเรื่องเครื่องยนต์กลไก แต่ใฝ่อยากขับเครื่องบิน ชอบเรื่องเกี่ยวกับงานอดิเรก การเพาะปลูก ความงามของร่างกาย

6.2 เด็กหญิงยังคงอ่านนวนิยายของผู้ใหญ่ ไม่ชอบหนังสือที่เป็นหลักวิชา จนเกินไป เริ่มชอบหนังสือคำประพันธ์ บทละคร ยังคงชอบเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงอยู่

การเขียนหนังสืออ่านสำหรับเด็ก นอกจากจะคำนึงถึงหลักเกณฑ์การเขียน และ ความสนใจของเด็กแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเนื้อเรื่อง วิธีการเสนอเรื่อง ลักษณะรูปเล่ม ส่วนภาษาและภาพประกอบด้วย จากการวิเคราะห์หนังสือที่ชนะการประกวดในงานสัปดาห์ หนังสือแห่งชาติระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2519 ของ สุนทรื มีพร้อม¹ ได้สรุปผลการ วิจัยว่า หนังสือประเภทสารคดีทั้ง 4 เล่ม คือ พระราชวังบางปะอิน วัดพระเชตุพนวิมล มังคลาราม วัฒนธรรมโบราณที่บ้านเชียงและแม่โพลส เนื้อหาของหนังสือประเภทสารคดี เหล่านี้ให้ความรู้ทางวิชาการเป็นส่วนใหญ่ การเสนอเรื่องตัวอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามที่ เด็กควรเรียนรู้ ผู้เขียนเสนอเรื่องโดยใช้ภาพประกอบเป็นสิ่งเร้าความสนใจผู้อ่าน ภาพ ประกอบแต่ละภาพมีคำอธิบายชัดเจน นับว่าสารคดีเหล่านี้ส่งเสริมเด็กทางด้านสติปัญญา เพราะเนื้อหาสาระจากหนังสือช่วยเพิ่มพูนความรู้เด็กกว้างขวางขึ้น

หนังสือประเภทบันเทิงคดี มี 13 เล่ม เรื่องราวในหนังสือเหล่านี้ให้ความบันเทิง แก่เด็ก คือมีทั้ง เรื่องการผจญภัยน่าตื่นเต้น การท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ รวมถึง เรื่อง ของชีวิตคนและสัตว์ ที่มีพฤติกรรมอันน่าสนใจ ผู้เขียนเสนอเรื่องในลักษณะนิทาน โคร่ง

¹สุนทรื มีพร้อม, "วิเคราะห์หนังสือสำหรับเด็กมัธยมศึกษาประกวด" (ปริญญา นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522), หน้า 197 - 199.

เรื่องหยาบ ๆ ฉากและตัวละครภายในเรื่อง เป็นสถานที่และบุคคลที่ใกล้ชีวิตคุ้นเคยกับเด็ก หนังสือประเภทบันเทิงคดีนี้ ส่งผลกระทบต่อจิตใจเป็นส่วนใหญ่ คือ กระตุ้นให้เด็กเกิดความรู้สึกนึกคิดในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งด้านค่านิยมที่พึงปรารถนาของสังคมอีกด้วย

สิรินทร์ ชวงโชติ¹ มีความเห็นสอดคล้องกับในเรื่องรูปแบบการเขียน และสอดคล้องกับ สมพงษ์ ศิริเจริญ ด้านภาพประกอบ ดังนี้

ลักษณะของหนังสือที่ดี

1. รูปร่างของเล่ม โดยทั่วไปมักเป็นแนวตั้ง (up right) หรือแนวนอน (oblong) ไม่หนา จำนวนหน้าอยู่ระหว่าง 12 - 32 หน้า สำหรับเด็กเล็ก รูปร่างอาจเป็นวงรี รูปสี่เหลี่ยม ผลไม้ รถยนต์ ก็ได้ทั้งสิ้น
2. ขนาดของหนังสือ มีได้หลายขนาด ขนาดใหญ่จัดรูปได้สวย แต่แพง ขนาดเล็ก ราคาถูก แต่ไม่สะดวก ไม่ควรมีใหญ่หรือเล็กเกินไป หยิบได้สะดวก ขนาดธรรมดา 21 x 15 ซม. และ 27 x 18 ซม.
3. ปก ควรเป็นกระดาษแข็ง เพื่อให้ทนต่อการหยิบจับของเด็ก มีภาพสี และชื่อเรื่องที่ออกแบบไว้อย่างงาม ดึงดูดสายตา
4. เนื้อใน ข้อความแต่ละหน้าไม่แน่นมาก ปล่อยให้ว่างบ้าง เพื่อพักสายตา อักษรตัวโตพอเหมาะกับสายตา มีคอลัมน์เดียว ช่วงคอลัมน์ไม่ยาวมาก เด็กจะกวาดสายตาจากภาพและตัวหนังสืออาจจัดไว้เป็นแบบต่าง ๆ คือ
 - 4.1 ภาพและตัวหนังสืออยู่คนละหน้า ภาพอยู่หน้าหนึ่ง ตัวหนังสืออีกหน้าหนึ่ง วางส่วนที่สำคัญอยู่ทางขวามือ
 - 4.2 ภาพกับตัวหนังสืออยู่ด้วยกันในหน้าเดียว โดย

¹สิรินทร์ ชวงโชติ, "ลักษณะของหนังสือสำหรับเด็กที่ดี," (อัตสำเนา),

4.2.1 อยู่แยกกัน ภาพอยู่ข้างบน หนังสืออยู่ข้างล่าง หรือภาพอยู่ซีกหนึ่ง ตัวหนังสืออยู่ซีกหนึ่ง

4.2.2 ตัวหนังสือค้ำอยู่บนภาพ

4.2.3 ตัวหนังสือแทรกอยู่ระหว่างภาพ

4.2.4 กระดาษคราฟท์ และไม้ยาวจนเกินไป

5. ลักษณะการเขียน เขียนให้อ่านง่าย ฟังง่าย เหมาะกับวัยของเด็ก อ่านสนุก สนุกสนานไม่เยิ่นเย้อ สิ่งใดก็ตามถ้ามีแสดงอยู่ในภาพชัดเจนแล้ว ไม่ต้องอธิบายและภาพควรนำไปในทางบวก

6. ภาพประกอบ ภาพประกอบในหนังสืออ่านสำหรับเด็กมีความสำคัญพอ ๆ กับ เนื้อเรื่อง ลักษณะของภาพที่ควรพิจารณาดังนี้

6.1 แบบของภาพ เป็นได้ทั้งภาพถ่าย ภาพเรขาคณิต และภาพลายเส้น

6.2 สีของภาพ มักเป็นสีสดหลายสี เด็กจะชอบภาพที่มีหลายสีมากกว่า ภาพที่มีสีน้อยสี ภาพสีน้ำช่วยให้เกิดจินตนาการมากกว่า เด็กจึงชอบภาพสีน้ำ

6.3 ขนาดของภาพ ควรเป็นภาพขนาดใหญ่ ภาพใหญ่ภาพเดียวในหนึ่งหน้าดีกว่าภาพเล็กหลายภาพ ภาพครึ่งหน้าก็ได้ ภาพประกอบควรเป็นภาพง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อน ที่สำคัญคือ ควรเป็นภาพที่แสดงอาการเคลื่อนไหว เช่น สัตว์กำลังวิ่งแสดงท่าทาง และความรู้สึก

7. ตัวหนังสือ เป็นตัวพิมพ์บนพื้นขาว เพื่อให้อ่านง่าย เด็กเล็กควรใช้ตัวหนังสือขนาดใหญ่ ยิ่งเด็กเล็กมากควรใช้ตัวหนังสือขนาดใหญ่มาก

8. ราคา หนังสือเด็กไม่ควรมีราคาแพงมาก ควรอยู่ระหว่าง 5 - 20 บาท ถ้าแพงมากจะขายยาก

จะเห็นว่าการจัดทำหนังสืออ่านสำหรับเด็ก นอกจากเนื้อหาแล้ว ลักษณะของรูปเล่ม ภาพ การจัดภาพ สีของภาพ ขนาดของภาพ ตัวหนังสือ จะต้องสอดคล้องกับความสนใจ และจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กแต่ละวัยด้วย หนังสืออ่านสำหรับเด็กจะเป็นเครื่องมือและมีอิทธิพลในการปลูกฝังค่านิยมทางสังคมแก่เด็กเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การดึงดูดใจให้เด็กรักการอ่านได้มากน้อยเท่าใด

อิทธิพลของค่านิยมในหนังสือที่มีต่อเด็ก

หนังสืออ่านสำหรับเด็กนอกจากจะให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่เด็กแล้ว หนังสือยังช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้หนังสือยังให้ประโยชน์แก่เด็กในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทำให้เด็กรู้จักโลกกว้างขึ้น รู้จักธรรมชาติของสัตว์ ป่าเขาต้นไม้ไฟ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และรู้จักมนุษย์ในสังคมอื่น ทำให้สามารถเข้าใจในพฤติกรรม ความใฝ่ฝันทะเยอทะยานของมนุษย์ รู้จักความทุกข์ ความสุข ความสมหวังและความผิดหวัง รวมทั้งการรู้จักหาหนทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ ของมนุษย์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน เด็กก็จะเข้าใจในความเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งเด็กจะเชื่อมโยงความคิดเหล่านี้กับตัวเองในมิติต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ซึ่งจะทำให้เด็กรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมของคนได้

จากรูธรรม นันทพงษ์¹ ได้กล่าวว่า หนังสือที่ดีจะตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ ของเด็กได้ ดังนี้

1. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยในร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ พบได้จากเทพนิยายต่าง ๆ ที่จบลงอย่างมีความสุข หรือหนังสือที่ให้ประสบการณ์การแก้ไขข้อผิดพลาดล้มเหลวได้ จะช่วยให้เด็กมีอารมณ์มั่นคงขึ้น

2. ความสำเร็จในความสามารถของตน หนังสือจะสอดแทรกความประพฤติหรือนิสัยในการสร้างความสำเร็จด้วยความสามารถของตนเอง รู้จักยอมรับผิดและรู้จักต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ

3. ความต้องการการยอมรับของกลุ่ม ซึ่งโดยมากเด็กจะเข้ากลุ่มที่มีความสนใจร่วมกัน

¹จากรูธรรม นันทพงษ์, "เด็กกับหนังสือ," วารสารศสทศ ๒๕๑๖.

4. ความกตัญญูที่ประจักษ์ชัดที่เห็นทางด้านภาษา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ตลอดจนวิวัฒนาการทางด้านศิลปะของมนุษย์

5. ได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานจากการอ่าน

นอกจากนี้ นิส้า ซูโต¹ ได้มีความเห็นสอดคล้องกับ จารุวรรณ นันทพงษ์ เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมในหนังสือที่มีต่อเด็กว่า หนังสือเป็นเครื่องสะท้อนของสังคม เมื่อเด็กอ่านหนังสือก็ย่อมจะได้เรียนรู้ถึงแบบอย่างของสังคมที่หนังสือในสังคมนั้น ๆ สะท้อนรูปแบบให้เห็นการกระทำ ข้อควรประพฤติ ข้อห้ามปฏิบัติ กฎเกณฑ์ ศีลธรรม จรรยา มารยาท รวมไปถึงแบบแผนการปกครอง กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมนั้น ๆ เด็กจะค่อย ๆ เรียนรู้ เปลี่ยนแบบ และสะสมทีละน้อยเรื่อยไปจนกระทั่งยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเมื่อเขาเจริญวัยขึ้น หนังสือจึงมีบทบาทเป็นตัวกำหนดทางสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง ในการปูพื้นฐาน แนวความคิด เจตคติและค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็กในสังคมนั้น ๆ

จะเห็นได้ว่าหนังสืออ่านสำหรับเด็กเป็นสื่อที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ ของเด็ก สามารถถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ ให้แก่เด็ก รวมทั้งการรู้จักนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านหนังสือ มาใช้แก้ไขปรับปรุงตนเองและปรับตัวให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้เขียนหนังสืออ่านสำหรับเด็ก สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่จะเปลี่ยนแปลงสังคม สิ่งแวดล้อม และสอคล้องค่านิยมในทางบวกที่สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องตระหนักถึง เพื่อให้เด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ นิส้า ซูโต, "หนังสืออ่านสำหรับเด็ก," วารสารการศึกษาแห่งชาติ
15 (กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2524) : 70 - 75.

ลำดับชั้นความรู้ของเบนจามิน เอส. บลูม.

การเขียนหนังสืออ่านสำหรับเด็ก นอกจากผู้เขียนจะต้องมีความรู้ในจิตวิทยา ความสนใจของเด็กวัยต่าง ๆ ตลอดจนเทคนิคการเขียนแล้ว ผู้เขียนยังต้องทราบเกี่ยวกับ ลำดับชั้นของความรู้ เพื่อการสื่อความหมายให้ได้ตรงกัน การเลือกสัญลักษณ์ที่เหมาะสม และการให้นิยามที่ชัดเจนและปฏิบัติได้ การเขียนถึงบรรจุดูกมุ่งหมายตามต้องการ

บลูม และคณะ¹ ได้จำแนกลำดับชั้นของความรู้ (Cognitive Domain)

เป็น 6 ชั้น คือ

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ความเข้าใจ (Comprehension)
3. การประยุกต์ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมิน (Evaluation)

1. ความรู้ (Knowledge) คือสภาพการณ์เรียนรู้เริ่มต้นซึ่งเน้นการจำ การระลึกถึงสิ่งเฉพาะและเรื่องทั่ว ๆ ไป การระลึกถึงวิธีการ กระบวนการ แบบแผนโครงสร้าง และสภาพการณ์ต่าง ๆ ความรู้แบ่งแยกออกได้ดังนี้

1.1 ความรู้เฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specifics) คือแก่นของความจริงหรือของสาระในสาขาความรู้แต่ละสาขา สาระเหล่านี้คือสิ่งที่ผู้ชำนาญการต้องใช้ในการสื่อความหมาย ในการทำความเข้าใจและจัดเรียบเรียงเรื่องราวต่าง ๆ

¹เบนจามิน เอส. บลูม และคณะ สารบบจำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษา
การจัดจำพวกวัตถุประสงค์ทางการศึกษา คู่มือเล่ม 1 พุทธิปริเขต, แปลโดย จุฑมพร
ทองอุไทย (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 57-
199.

ความรู้เฉพาะสิ่งดังกล่าวนี้เป็นพื้นฐานเบื้องต้นสำหรับผู้เรียนต้องรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับสาขาวิชานั้น ๆ ความรู้เฉพาะสิ่งแยกออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.1.1 ความรู้ศัพท์เฉพาะ (Knowledge of Terminology) เป็นความรู้พื้นฐานที่สุดในสาขาวิชาต่าง ๆ ความรู้พื้นฐานเหล่านี้เช่นคำศัพท์สัญลักษณ์ต่าง ๆ

1.1.2 ความรู้ข้อเท็จจริงเฉพาะสิ่ง (Knowledge of Specific Facts) คือความรู้ในเรื่องวันที่ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ ฯลฯ ซึ่งอาจรวมสาระที่ถูกต้องและเฉพาะเจาะจง เช่น วันที่แน่นอน หรือปรากฏการณ์ที่มากหรือน้อยอย่างชัดเจน อาจจะรวมสาระเชิงประมาณเช่น ช่วงเวลาโดยประมาณหรือลำดับความมากมายของปรากฏการณ์

1.2 ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการทำกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Ways and Means of Dealing with Specifics) คือวิธีการหาความรู้ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการจัดเรียงเรียง และจัดการทำและดำเนินการตามที่สาขากำหนด ความรู้เรื่องวิถีและวิธีการจัดการทำกับสิ่งเฉพาะ แบ่งเป็น 5 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.2.1 ความรู้เรื่องแบบแผนนิยม (Knowledge of Conventions) แบบแผนนิยมคือสิ่งที่ถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติต่อ ๆ กันมาเช่นสัญลักษณ์ที่นิยมใช้ในการทำแผนที่และพจนานุกรม กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมทางสังคม ข้องบังคับทั้งหลายแบบอย่างและการปฏิบัติที่ใช้อยู่เสมอในสาขาวิชาการ

1.2.2 ความรู้เรื่องแนวโน้ม และลำดับเหตุการณ์ (Knowledge of Trends and Sequence) คือความรู้เรื่องกระบวนการ ทิศทางและการเคลื่อนไหวของปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเวลา

1.2.3 ความรู้เรื่องการจัดจำพวก และประเภท (Knowledge of Classifications and Categories) คือความรู้เกี่ยวกับ ชั้น ชุด แผนกและการจัดเรียงเรียงซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานและเป็นประโยชน์สำหรับเนื้อหาในสาขาที่กำหนด

1.2.4 ความรู้เรื่องเกณฑ์ (Knowledge of Methodology) คือความรู้เรื่องเกณฑ์ตามข้อเท็จจริง หลักการ ความคิดเห็นและพฤติกรรมที่ได้รับการทดสอบหรือได้รับการตัดสิน

1.2.5 ความรู้เรื่องระเบียบวิธี (Knowledge of Methodology)

คือความรู้เรื่องวิธีสืบสวน เทคนิคและกระบวนการที่ใช้ในบางสาขา และที่ซึ่งใช้สืบสวน ปัญหาและปรากฏการณ์บางอย่าง การเน้นความรู้ในเรื่องวิธีการมากกว่าความสามารถ ใช้วิธีการ

1.3 ความรู้เรื่องสากลและเรื่องนามธรรมในสาขาต่าง ๆ (Knowledge

of the Universals and Abstractions in a Field) คือความรู้เกี่ยวกับแผน และรูปแบบที่สำคัญ ๆ เช่น โครงสร้าง ทฤษฎีและข้อสรุปซึ่งมีอิทธิพลต่อสาขาวิชาหรือนำมาใช้ศึกษาปรากฏการณ์หรือแก่นปัญหา ระดับนี้จัดเป็นระดับที่สูงสุดของความเป็นนามธรรมและความซับซ้อน แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย ๆ คือ

1.3.1 ความรู้เรื่องหลัก และข้อสรุปทั่วไป (Knowledge of

Principles and Generalization) คือความรู้เรื่องความเป็นนามธรรมบางอย่าง ซึ่งสรุปข้อสังเกตปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม มีคุณค่าในการอธิบาย บรรยาย ทำนายหรือ กำหนดการกระทำ ทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.3.2 ความรู้เรื่องทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of

Theories and Structures) คือความรู้เรื่องตัวหลักการและข้อสรุปทั่วไป รวมทั้ง ความสัมพันธ์ด้วย

2. ความเข้าใจ (Comprehension) คือทักษะและความสามารถทางสติปัญญา ระดับแรกทำให้รู้ว่าผู้อ่านสื่อสารมาอย่างไร สื่อความหมายอะไรและใช้เนื้อหาหรือความคิดอะไร มาสื่อความหมาย พฤติกรรมความเข้าใจมี 3 แบบ คือ

2.1 การแปล (Translation) คือความเข้าใจในสิ่งที่สื่อความหมาย จากภาษาหนึ่งหรือแบบฟอร์มหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งหรืออีกแบบฟอร์มหนึ่ง

2.2 การตีความ (Interpretation) คือการอธิบายหรือการสรุปเรื่อง ในการสื่อความหมาย การแปลเกี่ยวข้องกับการนำมาใช้เป็นส่วน ๆ เพื่อใช้สื่อความหมาย การตีความเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับ การจัดเรียงระบบหรือให้ภาพพจน์ของเนื้อหาเสียใหม่

2.3 การสรุปอ้างอิง (Extrapolation) คือการขยายแนวโน้ม หรือ ความโน้มเอียงเกินเลขจากข้อมูลออกไปเพื่อทำให้สามารถกำหนดความหมายอื่น ผลที่ตามมา บทแทรก ผล ฯลฯ ตามเงื่อนไขที่บรรยายไว้ใน การสื่อความหมายเบื้องต้น

3. การประยุกต์ (Application) คือความสามารถในการนำความรู้ความเข้าใจ ที่มีอยู่เดิมไปใช้อย่างเหมาะสม ถูกต้องในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ

4. การวิเคราะห์ (Analysis) คือการแยกเนื้อหาให้เป็นส่วนย่อยแล้วค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อย และวิธีที่ส่วนย่อยประกอบกันเป็นส่วนใหญ่ การวิเคราะห์แยกออกเป็น 3 ประเภท คือ

4.1 การวิเคราะห์หน่วยย่อย (Analysis of Elements) คือการชี้แจง หน่วยย่อย ๆ ที่รวมในการสื่อความหมาย เช่น บางข้อความเป็นความจริง บางข้อความ เป็นคำนิยาม เป็นต้น

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (Analysis of Relationship) คือ การเชื่อมต่อและปฏิบัติกิจกรรมตอบสนองระหว่างหน่วยย่อยกับส่วนต่าง ๆ ของการสื่อความหมาย เช่น การกำหนดความสัมพันธ์ของสมมุติฐานกับหลักฐานอื่น และความสัมพันธ์ของข้อสรุปกับ สมมุติฐาน เป็นต้น

4.3 การวิเคราะห์หลักการจรรยาบรรณ (Analysis of Organizational Principles) คือการวิเคราะห์คุณภาพขององค์การและโครงสร้างของการสื่อความหมาย

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) คือการนำ หรือการรวบรวมหน่วยย่อย ๆ ส่วนย่อย ๆ มาจัดเรียงเรียงและรวบรวมในทางที่จะดำรงแบบแผน หรือโครงสร้างที่ไม่ได้เป็นเช่นนั้นมาก่อน การสังเคราะห์แบ่งเป็น 3 ช้อย่อย คือ

5.1 ผลผลิตจากการสื่อความหมายเฉพาะ (Production of a Unique Communication) คือพัฒนาการของการสื่อความหมายซึ่งผู้เขียนหรือผู้พูดพยายามสื่อความคิด ความรู้สึก หรือประสบการณ์ของเขาไปยังผู้อื่น

5.2 ผลิตผลจากแผนงานหรือชุดเสนอเพื่อปฏิบัติการ (Production of a Plan or Proposed Set of Operations) คือพัฒนาการของแผนการทำงานหรือโครงสร้างของแผนปฏิบัติการ

5.3 การได้มาซึ่งชุดของความสัมพันธ์เชิงนามธรรม (Derivation of a Set of Abstract Relations) คือพัฒนาการของชุดความสัมพันธ์เชิงนามธรรม อาจเพื่อการจัดจำแนก หรือเพื่ออธิบายข้อมูลหรือปรากฏการณ์บางอย่างก็ได้ หรือการอนุมานข้อความและความสัมพันธ์จากชุดของข้อความเบื้องต้นหรือการนำเสนอด้วยสัญลักษณ์

6. การประเมินผล (Evaluation) คือความสามารถที่จะพิจารณาและตัดสินเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหาและวิธีการเพื่อจุดมุ่งหมายที่กำหนด เกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน อาจกำหนดด้วยตนเองหรือผู้อื่นกำหนดไว้ก็ได้ การประเมินแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

6.1 การตัดสินตามเกณฑ์ภายใน (Judgement in Terms of Internal Evidence) คือการประเมินความถูกต้องของการสื่อความหมายจากหลักฐาน เช่นมีความถูกต้องตามตรรกวิทยา ความสอดคล้องและเกณฑ์ภายในอื่น ๆ

6.2 การตัดสินตามเกณฑ์ภายนอก (Judgement in Terms of External Criteria) คือการประเมินวัตถุโดยอาศัยเกณฑ์เลือกหรือจามา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย